

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝ. Α. ΝΟΥΦ. ΠΕΤΣΙΟΥ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1947

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ.Δ της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ο ΣΑΡΤΡΕ, Ο ΕΞΙΣΤΑΝΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΓΑΛΛΙΑ

Ο Γάλλος συγγραφέας Σάρτρ, που τόσο λόγος γίνεται γι' αυτόν και το έργο του στη Γαλλία και τις γαλλόφωνες χώρες, έχει θαυμαστάς τους ανθρώπους με κλίση σε κάθε είδους νεωτερισμό. Η μόδα δεν παρασύρει μονάχα τους ανθρώπους στη φρεσιά και στο γοβόστο. Υπάρχουν μόδες φιλολογικές, ρεύματα που έρχονται και παρέρχονται. Μόνο που μερικά απ' αυτά τά φιλολογικά ή φιλοσοφικά ρεύματα κάνουν κακό αντί καλού.

Κάτι τέτοιο θαρρώ συμβαίνει και με το ρεύμα του εξιστανσιαλισμού, που δημιούργησαν ο Σάρτρ και η Σιμόνη ντέ Μποβουάρ. Στα έργα του Σάρτρ, μισο-μυθιστορηματικά και μισο-φιλοσοφικά, διαβάζουμε τίτλους: «Ο Έμετς». — «Οί Πεθαμένοι δίχως Μνήμα». — «Με Κλειστές τις Πόρτες», και συναντούμε τύπους άρρωστημένων ψυχικά ανθρώπων, έξευτελισμένους, άρνητικούς, βδελυρούς.

Μπορεί κανείς άφοβα να πεί, ότι ο εξιστανσιαλισμός του Σάρτρ είναι βασισμένος σ' ένα σωρό λανθασμένες κρίσεις διατυπωμένες με έπιπολαιότητα καταπληκτική. Έτσι οι αντίπαλοι του εξιστανσιαλισμού βρίσκουν εύκολα πατήματα για να τον πολεμήσουν.

Τόν Σάρτρ τόν γνώρισα πέρι στη Λωζάννη, όπου έχει ρθει να δώσει μερικές διαλέξεις στη γαλλική Έλβετία, που, μίν τό ξεχνάμε, είναι έτερόφωτη της Γαλλίας στην πνευματική κίνηση. Είναι ο Σάρτρ ένας άνθρωπος δίχως άκτινοβολία, μάλλον κοντός, στην ώριμη ηλικία, κατσούφης, με μάτια παράξενα. Η αίθουσα ήταν σχεδόν γιομάτη κόσμο, που άκουγε τόν Σάρτρ δίχως κανέναν ένθουσιασμό.

Στην Έλβετία, μ' δλο που, όπως είπαμε, ότι έρχεται από τη Γαλλία, ιδέα ή βιβλίο, γίνεται άμέσως παραδεκτό, τούτη τη φορά ο σαρτρισμός δέ βρήκε καμμιάν άπήχηση. Όλοι οι κριτικοί των μεγάλων έφημερίδων και περιοδικών χτύπησαν τόν εξιστανσιαλισμό σάν κάτι σάπιο, και δέν έκρυσαν τη λύπη τους που βγήκε μιά τέτοια κίνηση πνευματική άρρωστίαρική από την άγαπημένη τους Γαλλία.

Όσο για τη Ζυρίχη, τό μεγαλείτερο πνευματικό κέντρο της Έλβετίας και των γερ-

μανικών γλωσσών, άκουσε με φοβερή άποδοκιμασία τις ιδέες του Σάρτρ και της Σιμόνης ντέ Μποβουάρ. Και στα χρονικά της πνευματικής γαλλικής Έλβετίας για πρώτη φορά σχεδόν βλέπουμε να σηκώνει κεφάλι ή γαλλόφωνη Έλβετία, για να χτυπήσει ένα κίνημα πνευματικό που έρχεται από τη Γαλλία.

Ο Έρρίκος Λεφέμπρ, σε μιά μελέτη του για τόν εξιστανσιαλισμό, («L'existentialisme») αναλύει τις σαρτρικές θεωρίες με πνεύμα κριτικό και ίσορροπημένο. Παρατηρεί, ότι σχεδόν πάντα ύστερα από κάθε έποχή άναστατωμένη, στη Γαλλία πρό πάντος, αναφαίνονται στη φιλολογία ή στη φιλοσοφία ιδιόρρυθμα ρεύματα, ή μιά πνευματική κίνηση με άπαιτήσεις πρωτοτυπίας και δίχως αιδώ. Έπειτα από τη Γαλλική Έπανάσταση και τη Ναπολεόντειο Έποχή, δημιουργήθηκε ο ρωμαντισμός. Έπειτα από τόν πόλεμο του 1870, βγήκε ο ρεαλισμός και ο συμβολισμός στην Τέχνη. Ύστερα από τόν πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, ξεπετάχθηκε στη Γαλλία ο σουρρεαλισμός. Σε κάθε, λοιπόν, καινούργια έποχή, σε κάθε βήμα προς τα έμπρός που κάνει ή Ιστορία, παρατηρούμε πώς για τό άτομο γίνεται πιδ δύσκολη ή ύπεκφυγή από τά ρεαλιστικά προβλήματα της ώρας. Δέ μπορεί σχεδόν να ξεπετάξει έλεύθερο τό άτομο στο όνειρο ή στις άφηρημένες έννοιες. Ός τόσο, ο εξιστανσιαλισμός του 1945 θέτει την ύποψηφιότητά του. Άλλωστε, αν κανείς παραβάει τόν Σαρτρισμό με την πρωτότυπη θεωρία του Κιργκεγκάαρντ, του Νίτσε και του Heidegger, άμέσως έννοεί, πώς ο εξιστανσιαλισμός του Σάρτρ είναι μιά φιλολογική έκφραση, ένα φαινόμενο «άποσυνθέσεως» που έξηγείται με την παρακμή την πνευματική της έποχής.

Ο Έρ. Λεφέμπρ, στη μελέτη του, επικρίνει τό παγερό κλίμα του έργου του Σάρτρ, την έλλειψη κάθε γενναιόψυχης πνοής και θερμότητος, την ουσία τέλος του εξιστανσιαλισμού που είναι επικίνδυνη όσο και άμφίβολη. Ο σαρτρισμός μισεί και περιφρονεί τη ζωή και τους ανθρώπους. Και ή πιδ βαρεία κατηγορία του είναι αυτές οι περιγραφές που κάνει ο Σάρτρ, μισο-φιλοσοφικές και μισο-φιλολογικές, που καταλήγουν σε μιά λανθασμένη μεταφυσική.

Ο Σάρτρ και η Σιμόνη ντε Μπουβούαρ κάνουν τό μεγάλο λάθος να ανακατεύουν χονδροειδώς τη φιλολογία με τη φιλοσοφία. Ένώ ο Άλβέρτος Καμύ, πιο άγνος, φυλάγεται από τέτοια λάθη.

Στη Γαλλία, ο Σάρτρ και οι θεωρίες του κατακρίνονται πολύ. Κι' ως μη νομίζουμε, έπειδή βγήκε από τη Γαλλία μία τέτοια σάπια πνευματική κίνηση, ότι η χώρα αυτή βρίσκεται σε παρακμή. Θα ήταν πολύ άδικο να κρίνει κανείς εκατομμύρια ανθρώπων τόσο επιπόλαια, έπειδή μία φούχτα σνόμπ ακολουθούν ένα άρρωσθημένο ρεύμα πνευματικό.

Πέρασα αρκετούς μήνες στη Γαλλία τελευταία, ζώντας ανάμεσα σε Γάλλους, ώστε να μπορέσω ν' αντιληφθώ καλά ότι συμβαίνει έντελώς τό αντίθετο. Στη Γαλλία υπάρχει μία έπιθυμία και μία κίνηση πνευματική ανεπαρμένη από ανθρωπιστικά ιδεώδη. Οι Γάλλοι, που τόσο υπέφεραν κι' ατό και πόνεσαν από τόν τελευταίο πόλεμο, ποθούσαν καλύτερη ζωή, βασισμένη πάνω σε μία πνευματική και σωματική υγεία. Γενικά οι Γάλλοι είνε και ως άτομα πιο συμπαθητικοί παρά ποτέ, ίσως γιατί χάσαν λίγο από τήν άλαζονεία τους και ό πόνος τούς μαλάκωσε τήν ψυχή.

Ο μέσος Γάλλος, αν δέν άγνοεί τελείως τόν εξιστανισμό του Σάρτρ και τών όπαθών του, με είρωνία τόν σχολιάζει. Και αν διαβάζοντας ένα περιοδικό πέσουν τά μάτια του στη λέξη «εξιστανισμός», κουνά άποδοκιμαστικά τό κεφάλι του, λέγοντας:

«— Τί βάσανο πάλι είνε κι' αυτό; Και τί σοφίζονται μερικοί άνθρωποι που δέν έχουν τίποτα άλλο καλλίτερο να κάνουν παρά να χαλάνε τά κεφάλια του κόσμου!».

Δέ θα ξεχάσω έναν απλό δημοδιδάσκαλο που γνώρισα στους πάγκους του Λουξεμβούργου. Σάν ήρθε ή κουβέντα για τόν Σάρτρ και τις ιδέες του, μου είνε:

— Δέ λυπάμαι τίποτα άλλο διαβάζοντας κάτι τέτοια παρά ότι οι ξένοι θα τά διαβάσουν, θα νομίζουν ότι έμεις σαπίσαμε και τίποτα καλό δέ μπορεί να βγει από μας! Και όμως συμβαίνει τό αντίθετο. Η Γαλλία κατάλαβε τόν πραγματικό της

δρόμο. Ποτέ ή Νεολαία, ό Λαός δέν έδειξε τόση έπιθυμία για να ξαναρχίσει μία καινούργια ζωή βασισμένη σε υγιείς όρχές. Όλοι πιστεύουμε πως μόνο ό ανθρωπισμός, ή άλληλεγγύη, ό σεβασμός προς τόν άνθρωπο και τήν έλευθερία αξίζουν. Όλα τά άλλα είνε λόγια του άέρος, για σνόμπ, για ανθρώπους που δέν έχουν άλλο τίποτα να κάνουν παρά να κόβουν τήν τρίχα στα τέσσερα! Βγήτε έξω στην ύπαιθρο! Κοιτάξτε τούς άγρούς, τή γή. Όύτε ένα κομμάτι γής δέν εμείνε φέτος άκαλλιέργητο, και να μην απέδωσε και καρπό! Ο Γάλλος άγρότης δουλεύει με χαρά, ό κόσμος, που μπορεί να γυρίσει προς τή γή του και τό χωράφι του, πάει να δουλέψει. Μόνο δουλεύοντας θα φτιάξουμε τή Γαλλία. Κι' αυτό, όλοι τό ξέρομε!

Και πρόσθεσε: — Αυτό που με φουρκίζει είνε, έπειδή μερικοί σνόμπ τών γραμμάτων, δίχως προσωπικότητα, ακολουθούν ένα φιλολογικό ρεύμα και κάνουν πολύν θόρυβο για τό τίποτα, οι ξένοι, που δέ γνωρίζουν τή μεταπολεμική Γαλλία, θα μας κρίνουν άπ' ό,τι λέει ό Σάρτρ και οι όπαθοί του!»

Και στ' αλήθεια, όποιος δέ γύρισε στη Γαλλία να τή γνωρίσει από κοντά, μετά τόν πόλεμο, μπορεί πολυ εύκολα να πιστέψει πως άλλο από κάτι τέτοια σάπια πνευματικά κινήματα δέ βγαίνουν εκεί! Έγώ όμως που γνώρισα και συνδέθηκα στη Γαλλία με ανθρώπους του λαού, παρατήρησα, αντίθετα άπ' ό,τι λένε, ότι ό κόσμος έχει δρεξη για δουλειά και ή νεολαία, που υπέφερε, πιστεύει σε μία καλλίτερη αύριο. Ο Σάρτρ μπορεί να γράφει τόν «Έμετό του», και οι όπαθοί του να τόν λιβανίζουν. Οι νέοι όμως, διαβάζουν πάλι, καθώς έμαθα, με πάθος τούς κλασσικούς, και ξαναβρίσκουν τήν παλιά πνευματική παράδοση τής Γαλλίας.

Οι αληθινοί, λοιπόν, φίλοι του γαλλικού Πνεύματος άς μην άνησυχούν. Η Γαλλία έχει ακόμα μέσα της θησαυρούς δυνατότητας, κουράγιου και μεγαλοψυχίας, ώστε τό γαλλικό Πνεύμα να ξαναανθίσει προς όφελος όλης τής Ανθρωπότητας.

A. NAKOY

